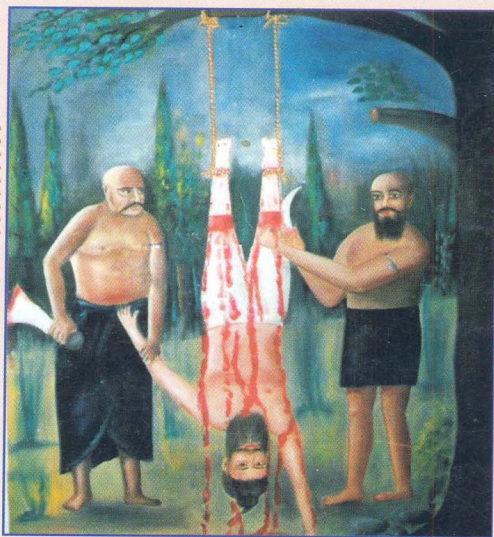

ਗੌਰਵਮਈ ਇਤਿਹਾਸ

ਰਾਮਦਾਸੀਆ ਸਿੱਖ ਖਾਲਸਾ ਬ੍ਰਾਦਰੀ

ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਲਕੱਟ,
ਪਿੰਡ ਬਾਰਨ, ਜ਼ਿਲਾ ਪਟਿਆਲਾ,
ਜਿਨਾਂ ਦੀ ਖੁੱਠੀ ਖੱਲ ਲਾਹੀ ਗਈ

ਸੰਮਤ 1810

ਲੇਖਕ : ਮਾਸਟਰ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰੇਮ)

ਖਾਲਸਾ ਕੌਮ ਦਾ ਸ਼ਮਸ ਤਰਬੇਜ਼ ਭਾਈ ਜੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਲਕੱਟ ਸ਼ਹੀਦ

ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਖੋਜਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਚਾਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮਾਜ ਦੇ ਜਨੂੰਨੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਖੱਲ ਉਤਾਰ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਮਸ ਤਰਬੇਜ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਮਖਦੂਮ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਮਸਦੀਨ ਸੀ। ਇਹ ਗਜ਼ਨੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸ਼ਬਜ਼ਵਾਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਇਹ ਮੁਲਤਾਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ। ਏਥੇ ਹੀ ਟਿਕਾਨਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਮਜ਼ਹੱਬੀ ਜਨੂੰਨੀ ਮੌਲਾਨਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਤ ਦੀ ਮੌਕੇ ਦੇ ਹਾਕਮ ਪਾਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਐਨਲਹੱਕ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਹਾਕਮ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦੀ ਖੱਲ ਉਤਰਾਈ ਗਈ। ਏਸ ਸੂਫੀ ਸੰਤ ਸ਼ਮਸ ਤਰਬੇਜ਼ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸੰਪਰਦਾਏ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸ਼ਮਸੀ ਸਦਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਦੂਜੇ ਸ਼ਮਸਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ। ਇਹ ਤਰਬੇਜ਼ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਖੁਦਾ ਪ੍ਰਸਤ ਸੰਤ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਇਸ ਨੇ ਇਕ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਇਹ ਆਖ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਉਠ ਖੜਾ ਹੋ। ਇਹ ਆਖਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਮੁਰਦਾ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਠ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਅਲਾਉਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਖੱਲ ਉਤਾਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਖੱਲ ਉਤਾਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਕੇ ਇਕ ਇਕ ਵੈਰਾਨ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਈਆਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਖੱਲ ਲਾਹੁਣ ਉਪਰੰਤ ਜਦੋਂ

ਸ਼ਮਸ ਤਰਬੇਜ਼ ਨੂੰ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਭੁੱਖੇ ਸ਼ਮਸ ਤਰਬੇਜ਼ੀ ਦੀ ਮੱਛੀ ਭੁੰਨਣ ਲਈ ਸੂਰਜ ਥੱਲੇ ਉਤਰ ਆਇਆ ਸੀ। ਮੌਲਾਨਾ ਰੂਮੀ ਜੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਏਸੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਚੇਲਾ ਸੀ। (ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਪੰਨਾ 158)

ਤੀਸਰੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਾੜ ਸ਼ੁਦੀ ਪੰਚਮੀ ਸਤਰਾਂ ਸੌ ਇਕਾਨਵੇਂ ਨੂੰ ਪੁੱਠੀ ਖਲ ਉਤਾਰ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪਹਿਲੇ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਲੈਤਾਈਂ ਕਾਜ਼ੀ ਫਤਵਾ ਦੀਏ ਸੁਨਾਈ।

ਤਿਸੇ ਗੈਰਮ ਜਲਾਦੇ ਆਇ, ਬੰਦ ਬੰਦ ਦੀਯੇ ਜੁਦਾ ਕਰਾਏ।

ਪੀਛੇ ਸਿੰਘ ਗੁਲਜ਼ਾਰੇ ਕੇਰੀ। ਪੁੱਠੀ ਖਲ ਲਾਹੀ ਬਿਨ ਦੇਰੀ।

ਚੌਥੇ ਲਾਸਾਨੀ ਖਲਕੱਟ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਜੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਕਥਨੀ ਦੇ ਸੂਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਧਰਮ ਖਾਤਰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਤੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਆਂਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਮਹਾਨ ਯੋਧੇ ਬਾਬਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਲਕੱਟ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅੰਕਤ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸੰਗਤਾਂ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਖਾਲਸਾ ਕੌਮ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਕਿ ਇਸ ਕੌਮ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਕੌਮ ਦੀ ਖਾਤਰ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਆਪਣੀਆਂ ਪੁੱਠੀਆਂ ਖੱਲਾਂ ਲੁਹਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਤੇ ਅਡੋਲ ਰਹਿ ਕੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਹਲੇ ਗਾਏ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਕੌਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜ ਕੇ ਦੇ ਗਏ। ਲਉ ਸੁਣੋ ਜੀਵਨ ਗਾਥਾ ਬਾਬਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਖਲਕੱਟ ਦੀ ਜਿਸਨੇ ਆਪਾ

ਵਾਰ ਕੇ ਧਰਮ ਦੀ ਖਾਤਰ ਆਪਣਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਵਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਉਹ ਸਿੰਘਨ ਕੇ, ਜਿਨ ਕਰ ਸਾਕਾ ਤਜੇ ਪਰਾਨ।

ਰਹੇ ਨਾਮ ਇਸ ਕਰਮਕਾ, ਹੈ ਜਗ ਆਵਨ ਜਾਨ।

ਖਾਲਸਾ ਕੌਮ ਦਾ ਅਣਗੌਲਿਆ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਖਲਕੱਟ

3 ਅਪ੍ਰੈਲ 2001 ਸੋਮਵਾਰ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਲੇਖਕ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲਾ ਦਿਨ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਇਕ ਮਹਾਨ ਪੰਥ ਦੇ ਅਣਗੌਲੇ ਸ਼ਹੀਦ ਜਿਸ ਦੀ ਪੁੱਠਿਆਂ ਟੰਗ ਕੇ ਖੱਲ ਉਤਾਰੀ ਗਈ। ਉਸ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਉਸ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰੇ ਹੋਏ ਜਿਥੇ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਅਜੇ ਵੀ ਰੰਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਰਹੰਦ ਤੋਂ ਪਟਿਆਲੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਤੇ ਸਰਹੰਦ ਤੋਂ 25 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਬਾਰਨ ਪਿੰਡ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਏਥੋਂ ਪਟਿਆਲਾ ਵੀ ਕੇਵਲ ਛੇ ਸੱਤ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ ਮੁਗਲ ਮਾਜਰਾ ਸੀ। ਪਰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਮੁਗਲ ਮਾਜਰੇ ਦਾ ਤਾਂ ਨਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਸ ਮੁਗਲ ਮਾਜਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਥੇਹ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਕੁ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿੱਥ ਦੇ ਬਾਰਨ ਪਿੰਡ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੁਗਲ ਮਾਜਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਾਰਨ ਪਿੰਡ ਆਪ ਵਸਾਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਗਲ ਮਾਜਰਾ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਢਾਹ ਢੇਰੀ ਕਰਕੇ ਖੰਡਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਲੇਖਕ ਆਪਣੇ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਬੇਟੇ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੋ ਇਕ ਬੈਂਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ, ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਬਾਰਨ ਪਿੰਡ ਪੁੱਜਾ। ਅਗੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਅਖੰਡ ਜਾਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਪਿੰਡ ਦੇ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸ. ਰੌਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ, ਗਿਆਨੀ

ਧਰਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਾਹਿਬ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਦੀਵਾਰ ਤੇ ਮੋਟਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ਼ਹੀਦ ਜੈ ਸਿੰਘ ਖਲਕੱਟ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੰਸਾਰਕ ਵਿਹਾਰਕ ਧਾਰਮਿਕ, ਆਤਮਕ, ਅਚਾਰਕ, ਵਿਹਾਰਕ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹੀ ਸਨ ਜਿਥੋਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਬਕ ਸਿੱਖੇ। ਅਜਿਹੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਕੇ ਖੂਨ ਡੋਲਿਆ।

ਸ਼ਹੀਦ ਜੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਜੋ ਵਸਨੀਕਾਂ ਪਾਸੋਂ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਖਰੜਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਭਾਈ ਜੈ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਦਸਮੇ ਸ਼ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜੈ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਆਪ ਵੀ ਇਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਸਜ ਗਿਆ। ਪਿੰਡ ਮੁਗਲ ਮਾਜਰਾ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉੱਪਰ ਵਰਣਨ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ। ਏਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਸੀ ਕੁਝ ਕੁ ਘਰ ਰਾਮਦਾਸੀਏ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੀਵਾਰਾਂ ਦੇ ਵੀ ਸਨ। ਭਾਈ ਜੈ ਸਿੰਘ ਰਾਮਦਾਸੀਏ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਚਮਕਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਦਾ ਰਹਿਤਵਾਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੀਰਾ ਸੀ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬੜੇ ਹੀ ਨੇਮ, ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸੇਵਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਰੰਗੇ, ਨਿਤ ਨੇਮੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਰਹਿਤਵਾਨ, ਖਾਲਸਾ ਸਨ। ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਪਾਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ

ਰਹੇ ਸਨ। ਆਪ ਸੱਚੀ ਸੁੱਚੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਉਪਜੀਵਕਾ ਕਮਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਦਾ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਵੱਡੇ ਦਾ ਨਾਂ ਕੜਾਕਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਛੋਟੇ ਦਾ ਨਾਂ ਭਾਈ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੀ। ਆਪ ਦੇ ਘਰੋਂ ਮਾਤਾ ਧੰਨ ਕੌਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਗੁਰਦੇਵ ਵਾਂਗ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਰੰਗਣ ਵਿੱਚ ਰੰਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਆਏ ਗਏ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਟਹਿਲ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਨ। ਇਹ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਮੁਗਲ ਮਾਜਰਾ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਹੀ ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਭਾਈ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਪੂਰਨ ਖਾਲਸਾ ਰਹਿਤਵਾਨ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਫਰਮਾਇਆ "ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਚੰਦਰੀ ਪੋਥੀ ਨੀਚ ਸ਼ੂਦਰ ਆਖਦੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਆਖ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕੀ ਸ਼ੂਦਰ ਕੰਮੀ ਚੂਹੜੇ ਚਮਾਰ ਜੁਲਾਹੇ ਰਾਮਦਾਸੀਏ ਆਖ ਕੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਸਰਦਾਰ ਬਣਾਇਆ। ਧੰਨ ਹੈ ਮੇਰਾ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸਰਦਾਰ ਅਖਵਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।" ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਸੀ।

ਇਨ ਗਰੀਬ ਸਿਖਣ ਕਉ ਦੁਊ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ।

ਯਹ ਯਾਦ ਰਖੇਂ ਹਮਰੀ ਗੁਰਿਆਈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਭਾਈ ਜੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਬਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦਸਦੇ ਰਹਿੰਦੇ

ਸਨ। ਸਾਰਾ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਕੋਈ ਅਗੰਮੀ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਸੀ।

ਉਧਰ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਨੂੰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਪੁੱਜਣ ਤੇ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਕਮਰ ਦੀਨ ਵਜ਼ੀਰ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਰੰਗੀਲੇ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗਿੱਲਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਸੰਨ 1753 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਤੇ ਦੂਜਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਫੇਰ ਸਰਹੰਦ ਤੇ ਆ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੇ ਫੌਜੀ ਜਰਨੈਲ ਅਬਦੁੱਲ ਸਮੁੱਦ ਖਾਂ ਨੂੰ ਸਰਹੰਦ ਦਾ ਫੌਜਦਾਰ ਨੀਯਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਇਕ ਬੜਾ ਕੱਟੜ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਸਰਹੰਦ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰਨੀਂ ਥਾਈਂ ਜਾ ਵਸੇ। ਇਸ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਕਾਫੀ ਜ਼ੁਲਮ ਢਾਏ। ਪਿਛੋਂ ਏਹੀ ਫੌਜਦਾਰ ਸਰਹੰਦ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਣਿਆ। ਕਈਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 1756 ਈ: ਨੂੰ ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਣਿਆ।

ਚੇਤ ਸੁਧੀ ਦਸੀਵੀ ਸੰਨ 1753 ਈ: ਨੂੰ ਇਹ ਸਰਹੰਦ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਕੋਤਵਾਲ ਨਜ਼ਾਮਦੀਨ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਤੇ ਪੂਰੀ ਸ਼ਾਨੋਸ਼ਾਕਤ ਲਾਉ ਲਸ਼ਕਰ ਸਮੇਤ ਪਿੰਡ ਮੁਗਲ ਮਾਜਰਾ ਪੁੱਜਿਆ। ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਜੇਕਰ ਸਿੰਘ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਲਿਆਉ। ਬਾਬਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਖੂਹ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਅਬਦੁੱਲ ਸਮੁੱਦ ਖਾਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਅਬਦੁੱਲ ਸਮੁੱਦ ਖਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਾਡਾ ਬੋਝਾ ਗੱਠੜੀ (ਭਾਰ ਚੁੱਕਣ) ਲਈ ਇਕ ਗਰੀਬ ਘਰਾਣੇ ਦਾ ਸਿੰਘ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਬੋਲਿਆ ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਕੋਲੋਂ

ਦੀ ਲੰਘ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਤੁਸਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਈ।
 ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੋਲੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਲੰਘਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ
 ਲਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੀ ਬਿਰਤੀ ਗੁਰਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ।
 ਜਦੋਂ ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮਨ
 ਇਕਾਗਰ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ
 ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਸੁਰਤੀ ਏਧਰ ਉਧਰ ਨਹੀਂ ਝਾਕਦੀ ਕੇਵਲ ਗੁਰਚਰਨਾਂ
 ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਕਦੋਂ
 ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਪਾਸੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਆਏ ਹੋ। ਇਸ ਤੇ ਸਮੁੰਦ ਖਾਨ ਨੇ
 ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਅੱਛਾ ਮੈਂ ਹੁਣ ਦੇਖਾਂਗਾ ਤੇਰੀ ਗੁਰਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ
 ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ। ਇਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਪਟਿਆਲੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਹੀ ਦਿਆਂਗਾ।
 ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਇਹ ਬੋਝਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪਟਿਆਲੇ ਪਹੁੰਚਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਦਾ ਬੋਝਾ (ਭਾਰ) ਇਕ
 ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਪਿੰਡ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕੋਤਵਾਲ
 ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੀਨ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਬੋਝਾ (ਭਾਰ) ਚੁੱਕ ਕੇ
 ਪਟਿਆਲੇ ਲਿਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ। ਬਾਬਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ
 ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਕੋਤਵਾਲ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਇਹ
 ਦੱਸੋ ਕਿ ਇਸ ਬੋਝੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ। ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ
 ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਅਦਨਾ ਜਿਹਾ ਸੇਵਕ ਹਾਂ।
 ਇਸ ਭਾਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਕੋਈ ਆਂਚ ਆਵੇ
 । ਅੱਗੋਂ ਕੋਤਵਾਲ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੀਨ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਲਾਲ ਪੀਲਾ
 ਹੋ ਗਿਆ। ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ
 ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਭਾਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪਟਿਆਲੇ
 ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੋਈ
 ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਇਹ ਬੋਝਾ ਸਿਰ ਤੇ ਉਠਾ ਕੇ ਲੈ

ਜਾਵਾਂਗਾ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੈ ਦੱਸਣ ਦੀ
 ਕ੍ਰਿਪਾ ਤਾਂ ਕਰੋ। ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਬਹੁਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰ,
 ਡਾਂਟ ਕੇ ਕੋਤਵਾਲ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੀਨ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੱਸ
 ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ
 ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੰਬ ਗਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮੈਂ ਇਹ ਬੋਝਾ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ
 ਚੁੱਕਾਂਗਾ। ਮੇਰੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਤਾਂ ਤੰਬਾਕੂ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਤੋਂ ਡੱਕਿਆ
 ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੰਬਾਕੂ ਵਾਲੇ ਹੁੱਕੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ ਚੁੱਕਾਂ,
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਚੋਇਆ
 ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਾਂਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਬਦਲੇ
 ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁੱਗਤਣੀ ਪਵੇ। ਕੋਤਵਾਲ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ
 ਕੇ ਲੋਹਾ ਲਾਖਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਇਸ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਵੋ
 ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਬੋਝਾ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੇ
 ਛਮਕਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਖੱਲ ਉਧੇੜ ਦਿਉ। ਫਿਰ ਇਸ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਦੇ
 ਖਾਂਗਾ। ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ ਬਾਬਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਛਮਕਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਲਾਲ
 ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਰੱਗ ਰੱਗ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੀ ਪਿਆਰ
 ਕੁੱਟ ਕੁੱਟ ਕੇ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਅਡੋਲ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਦੀ ਛਮਕਾਂ
 ਦੀ ਮਾਰ ਸਹਿੰਦੇ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਨਵਾਬ
 ਸਮੁੰਦ ਖਾਨ ਨੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਡਰਾਵੇ ਦਿੱਤੇ ਪਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਡੋਲ ਬੈਠੇ
 ਕਲਗੀਧਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ। ਫੇਰ ਅਬਦੁੱਲ
 ਸਮੁੰਦ ਖਾਨ ਨਵਾਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖੜੇ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖ
 ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਬਾਗੀ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ
 ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੋਲੇ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ
 ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਤੰਬਾਕੂ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਛੂਹਣਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ
 ਮੈਥੋਂ ਤੰਬਾਕੂ ਵਾਲੇ ਹੁੱਕੇ ਵਾਲਾ ਬੋਝਾ ਚੁਕਾਉਣ ਦਾ ਕੁਕਰਮ ਕਰਾ ਰਹੇ

ਹੋ। ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ-

ਕੁੱਠਾ ਹੁੱਕਾ ਚਰਸ ਤੰਬਾਕੂ ਗਾਂਜਾ ਟੋਪੀ ਤਾੜੀ ਖਾਕੂ ॥

ਇਨ ਕੀ ਓਰ ਨ ਕਭਹੂੰ ਦੇਖੇ, ਰਹਿਤਵੰਤ ਜੋ ਸਿੰਘ ਵਸੇਖੇ।

ਨਵਾਬ ਨੇ ਬੜੇ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਵਿੱਚ ਕੀ ਰੱਖਿਆ। ਐਵੇਂ ਜਾਨ ਨਾ ਗੁਆ, ਸਾਡੇ ਦੀਨ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾ ਤੈਨੂੰ ਦੌਲਤ ਨਾਲ ਮਾਲਾ ਮਾਲ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ। ਤੇਰਾ ਹੁਕਮ ਚਲੇਗਾ। ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਨੌਕਰ ਚਾਕਰ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹਰ ਵੇਲੇ ਤੱਤਪਰ ਰਹਿਣਗੇ। ਛੱਡ ਇਸ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕੀ ਖੱਟਿਆ ਹੈ, ਅਜੇ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਰੁੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ ਕੇ ਸਵੱਰਗਾਂ ਦੇ ਝੂਟੇ ਲੈ। ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਹੂਰਾਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ ਬਹਿਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮ ਚਲੇਗਾ। ਐਵੇਂ ਤੜਫ ਤੜਫ ਕੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥੋਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਨਾ ਗੁਆ ਬੈਠੀ। ਸੋਚ ਲੈ ਖੁਦਾਵੰਦ ਕਰੀਮ ਨੇ ਤੇਰੇ ਭਲੇ ਲਈ ਹੀ ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਨੂੰ ਏਸ ਪਿੰਡ ਲਿਆਂਦਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਸਿੱਖੜੇ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਹੁਣ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਮੌਲਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਹੁਣੇ ਹੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਸੋਚ ਲੈ, ਸਮਾਂ ਬੜਾ ਕੀਮਤੀ ਹੈ। ਕੋਤਵਾਲ ਨੇ ਧਮਕੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਨਵਾਬ ਦੀ ਗਲ ਟੋਕ ਕੇ ਕਿਹਾ। ਭਾਈ ਜੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੜਕ ਕੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਜੱਨਤ ਦੀਆਂ ਹੂਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦਾ, ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਨ ਨਾਲ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ ਤਾਂ ਦੱਸੋ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਨ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਜਦ ਮੌਤ ਦਾ ਚੱਕਰ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੇ ਮੰਡਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਦਾਤ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਤਿਆਂਗਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਹ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਕੇਸਾਂ

ਸਵਾਸਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈ। ਮੈਨੂੰ ਮੁੜ ਮੁੜ ਮੌਤ ਦੇ ਡਰਾਵੇ ਨਾ ਦਿਉ ਮੈਂ
ਮੌਤ ਨੂੰ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਪਰਵਾਨ ਕਰਾਂਗਾ।

ਅਬਦੁਲ ਸਮੁੰਦ ਖਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਖ ਪਤਾ ਨਹੀਂ
ਕਿਸ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਈਨ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੀ
ਨਹੀਂ। ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਸੋਚ ਕੇ ਫੇਰ ਫੌਜਦਾਰ ਨੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ
ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣੀ ਹੈ ਦੋ ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ
ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਲੈ। ਪਹਿਲੀ ਜਾਤਾਂ ਬੋਝਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮੰਜਲੇ
ਮਕਸੂਦ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਆਪ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਨ ਲਈ
ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾ ਮੇਰੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਤੁਸਾਂ
ਪਰਵਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸ਼ਮਸ਼ਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ ਤਰਵੇਜ਼ ਵਾਂਗੂੰ ਪੁੱਠਾ
ਕਰਕੇ ਖੱਲ ਉਤਾਰ ਕੇ ਭੈੜੀ ਮੌਤੇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ
ਮੇਰਾ ਆਖਰੀ ਫੈਸਲਾ ਹੈ।

ਅਗੋਂ ਬਾਬਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਫੌਜਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਤੋਂ
ਹੋਰ ਚੰਗਾ ਸਮਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਦੋਂ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਛੇਤੀ ਕਰੋ ਮੇਰੀ
ਸ਼ਮਸਤਰਵੇਜ਼ ਵਾਂਗ ਖੱਲ ਲਾਹ ਕੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪਿਲਾਉ। ਮੈਂ
ਉਸ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਇਕ ਅਦਨਾ ਜਿਹਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ
ਜਿਸ ਦੇ ਸੱਤ ਅਤੇ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨੀਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚਿੰਨ ਕੇ
ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਤੁਸਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਕਿਸੇ ਲਾਲਚ ਅੱਗੇ
ਨਹੀਂ ਝੁੱਕੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਛੇ
ਤੀ ਕਰੋ, ਮੈਨੂੰ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਜਾਮੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪਿਲਾਉ। ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣੇ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਾਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਾਂ। ਹੁਣ
ਢਿੱਲ ਨਾ ਲਾਉ। ਮੈਨੂੰ ਤੁਸਾਂ ਦੋਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪਰਵਾਨ
ਨਹੀਂ। ਕੇਵਲ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਤਿਆਰ
ਹੈ। ਬਿਧਾਤਾ ਸਿੰਘ ਤੀਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

ਦੀਨ ਮੰਨ, ਫੇਰ ਵੀ ਅੰਤ ਮਰਨਾ, ਫੇਰ ਕਿਉਂ ਹੋਈਏ ਧਰਮਗੀਨ ਸ਼ਾਹ।
 ਤੂੰ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਘੋੜੇ ਸਵਾਰ ਹੋਇਉ, ਉਤੇ ਸਟ ਕੇ ਪਾਪ ਦੀ ਜ਼ੀਨ ਸ਼ਾਹ।
 ਸਾਡੀ ਅੱਖ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾ ਚੀਜ਼ ਕੋਈ, ਇਹ ਜੋ ਜ਼ਰ ਜ਼ੋਰੂ ਜ਼ਮੀਨ ਸ਼ਾਹ।
 ਸਾਨੂੰ ਮੌਤ ਦਾ ਮੂਲ ਨਾ ਭੈ ਰਿਹਾ, ਹੁੰਦੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਗਮਗੀਨ ਸ਼ਾਹ।

ਜਦੋਂ ਸੂਬੇਦਾਰ ਅਬਦੁੱਲ ਸਮੁੰਦ ਖਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਿੰਘ
 ਸਾਡੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਝੱਟ ਮੁਗਲ ਮਾਜਰਾ
 ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਕਸਾਈ ਮੰਗਵਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ
 ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜੌੜੇ ਪਿੱਪਲ ਤੇ ਬੋਹੜ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁੱਠਾ ਟੰਗ ਕੇ ਇਸ ਦੀ
 ਅੰਗੂਠੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਖੱਲ ਉਤਾਰ ਦਿਉ। ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ
 ਮੰਗੀ ਰਕਮ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਹੁਕਮ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਬਾਬਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੇ
 ਬਸਤਰ ਉਤਾਰ ਕੇ ਜੌੜੇ ਦਰਖਤਾਂ ਨਾਲ ਪੁੱਠਾ ਟੰਗ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ
 ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਧੰਨ ਦਸਮੇਸ਼ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬਾਬਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੇ
 ਮੁਖੋਂ ਸੀ ਨਾ ਉਚਾਰੀ। ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਚੇਤ
 ਸੁਧੀ ਦਸਵੀਂ ਸੰਮਤ 1810 ਨੂੰ ਪੁੱਠੀ ਖੱਲ ਲੁਹਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜਾਮ ਪੀ
 ਗਏ। ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜੌੜੇ ਦਰਖਤਾਂ ਨਾਲ ਟੰਗ ਕੇ
 ਖੱਲ ਉਤਾਰੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਮੁਗਲ ਮਾਜਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ
 ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਕੁ ਫਰਲਾਂਗ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ
 ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀ ਖਬਰ ਅੱਗ ਦੇ ਭਾਂਬੜ ਵਾਂਗੂ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਫੈਲ
 ਗਈ। ਕਈ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ
 ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਤੋਂ ਲੁਕੇ ਲਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ
 ਮਾਤਾ ਧੰਨ ਕੌਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਬੁਲਾ
 ਕੇ ਕੋਹ ਕੋਹ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਦੋ
 ਨੋਹਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਲੈ ਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਕੜਾਕਾ ਸਿੰਘ ਦੀ
 ਪਤਨੀ ਗਰਭਵਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਤੋਂ ਅੱਖ ਬਚਾ ਕੇ ਨੱਸਣ ਵਿੱਚ

ਸਫਲ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਔਖੀ ਸੌਖੀ ਤੁਰਦੀ ਤੁਰਾਂਦੀ ਅੰਬਾਲੇ ਪੁੱਜ ਗਈ। ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੀ ਨੌਹੁੰ ਨੇ ਜੋ ਭਾਈ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਆ ਨਹੀਂ। ਸਾਰਾ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਕੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਲਹੂ ਭਿੱਜੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਸਮੁੰਦ ਖਾਂ ਅੱਗੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਪਿਛੋਂ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਸ਼ਹੀਦ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਮੱਟੀ (ਸਮਾਧ) ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਸਮੇਂ ਦੇ ਗੇੜ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਏਥੋਂ ਦੇ ਰਸਦੇ ਵਸਤੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਨੂੰ ਕੋਹ ਕੋਹ ਕੇ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁੱਠਾ ਟੰਗ ਕੇ ਖੱਲ ਲਾਹ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਗਲ ਮਾਜਰਾ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਮਿੱਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਦੇ ਲਾਗੇ ਇੱਕ ਬਾਰਨ ਨਾਮੀ ਨਵਾਂ ਪਿੰਡ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਅਨੋਖਾ ਕੌਤਕ -

ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁੱਠਾ ਟੰਗ ਕੇ ਖੱਲ ਲਾਹੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮਾਤਾ ਧੰਨ ਕੌਰ, ਪੁੱਤਰ ਖੜਕ ਸਿੰਘ, ਕੜਾਕਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਕ ਨੌਹੁੰ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਕੁਝ ਕੁ ਮੱਟੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਇੱਟਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਜਗ੍ਹਾ ਨੀਵੀਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰ ਗਈ ਤੇ ਮੱਟੀ ਦੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਗਈਆਂ। ਇੱਕ ਇੱਟ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤਰਦੀ ਰਹੀ। ਜਦੋਂ ਸਵੇਰੇ ਉਸੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮਾਤਾ ਗੁਰਦਿਆਲ ਕੌਰ ਉਸ ਪਾਸੇ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਤੱਕਿਆ ਕਿ ਇੱਟ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤਰ

ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਤਾ ਨੇ ਆ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਸਨੀਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵੜ ਕੇ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇੱਟ ਪਾਸ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਟ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਉਤਲੀ ਤਹਿ ਤੇ ਜੋ ਤਿੰਨ ਫੁੱਟ ਹੋਵੇਗੀ ਤਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਲੋਕ ਹੈਰਾਨ ਸਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਾਣੀ ਸੁੱਕਣ ਤੇ ਸ. ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਨਾਮੀ ਇੱਕ ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਇਹ ਸਮਾਧ ਪੱਕੀ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ। ਜਗਾ ਨੀਵੀਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਮਾਧ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਕੇ ਜਗ੍ਹਾ ਉੱਚੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਸਮਾਧੀ ਇਸਥਾਨ ਨੀਵਾਂ ਹੀ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁੱਟਣਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਲਹੋਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਮਾਧੀ ਬੜੀ ਨੀਵੀਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਾਰਿਸ਼ ਸਮੇਂ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ, ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਅਲਹੋਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਮਾਧੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਭਰਤ ਪਾ ਕੇ ਉੱਚੀ ਕਰ ਦਿਉ ਅਤੇ ਸਮਾਧੀ ਉੱਤੇ ਹੀ ਉਪਰ ਹੋਰ ਸਮਾਧ ਉਸਾਰ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਬਣਾਉ। ਪੰਜ ਨਿੱਤਨੇਮੀ ਰਹਿਤਵਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾ ਕੇ ਨੀਂਹ ਰਖਾਉ। ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੀ ਦੇਗ ਵਰਤਾਉ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਲਹੋਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਾਧ ਉਪਰ ਸਮਾਧ ਬਣਾ ਕੇ ਉੱਚੀ ਕਰਕੇ ਇਕ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਇਮਾਰਤ ਸਸ਼ੋਭਤ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਵੀ ਬਣਿਆ

ਹੈ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਵੀ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘਾਂ ਲਈ ਅੱਡ ਕਮਰੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਬੜੀ ਹੀ ਰਮਣੀਕ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਖੰਡ ਜਾਪਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਚਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਨਗਰ ਤੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਪੇਂਡੂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰੇ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਉਹ ਜੋੜੇ ਦਰਖਤ ਪਿੱਪਲ ਅਤੇ ਬੋਹੜ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਇਮ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁੱਠਾ ਟੰਗ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਨੂੰਹ ਭਾਈ ਕੜਾਕਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਰਾਜ ਕੌਰ ਨੇ ਅੰਬਾਲੇ ਜਾ ਕੇ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਬੱਚਾ ਜੁਆਨ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਜਿਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਤੋਂ ਅੱਗੋਂ ਪੀੜੀ ਦਰ ਪੀੜੀ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਚਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਪੀੜੀ ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨ। ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਬਿੱਟੂ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਤਰਵੈਣੀ ਮਹੱਲਾ, ਅੰਬਾਲੇ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਮੁਰਿੰਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵੱਸ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਿਜਲੀ ਮੋਰਿੰਡਾ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਭੇਜੀ।

ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਚੇਤ ਸੁਧੀ ਦਸਵੀਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਜੋੜ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਕੀਰਤਨੀਏ ਢਾਡੀ ਆ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੁਆ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਅਰਪਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕੀ ਇਸ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ 24 ਘੰਟੇ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤਦੇ ਹਨ।

ਪਿੰਡ ਬਾਰਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਰੌਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੈਕਟਰੀ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬੜੇ ਹੀ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਜਦੋਂ ਥੜਾ ਸਾਹਿਬ ਬਨਾਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ ਨੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਤੰਗੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਥੋਂ ਭੁਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਬਖਸ਼ ਦਿਉ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਬਣਾਉ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੰਬਰਦਾਰ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸਾਰਾ ਨਗਰ ਰਲਕੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਇਹ ਸਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਵਿਰਸਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ।

ਜਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ :-

1) ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਕੋਲ ਮਾਇਆ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਰਸੀਦ ਜਰੂਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ।

2) ਸਮੂਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਖੁਦ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਣ ਕਰਨ ਕਿ ਉਹ ਅੱਗੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਜਰੂਰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ/ਦੱਸਣ ਤਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਸਰੇ ਹੋਏ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪੀੜੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਪਤਿਤਪੁਣੇ ਦੀ ਰੀਤ ਨੂੰ ਠੱਲ ਪੈ ਸਕੇ।

ਵਲੋਂ

ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਲਕੱਟ
ਪਿੰਡ ਬਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ।

ਲੇਖਕ

ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ 'ਪ੍ਰੇਮ'
ਜਿੰਭੂ ਸਿੰਘਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ-144025
ਫੋਨ : 700828